

STARVSBLAÐIÐ

LIMABLAÐ NR.4 - DESEMBER 2013

Eftir arbeiðstíð
Í Skúvoy eru
eisini móguleikar

Tonja Ziskason:
Hetta er mítt arbeiði

STARVSBLAÐIÐ

verður sent limum Starvsmannafelagsins ókeypis. Loyvt er at endurgeva tilfar, ella partar av tilfari (*myndir undantiknar*) treytað av, at keldan verður upplýst.

ÚTGEVARI:

Starvsmannafelagið
J. H. Schrøtersgøta 9
Postsmoga 165
110 Tórshavn
Telefon 61 48 68
Fax 31 10 92

t-postur:

starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo
heimasíða: www.starvsmannafelag.fo

SKRIVSTOVUTÍÐ: kl. 09.00 – 16.00
Bílegging av húsunum. Ring eftir kl. 13.00

TELEFONTÍÐ: kl. 10.00 – 15.00

NEVND:

Selma Ellingsgaard, forkvinnu
Súni Selfoss, næstformaður
Niels á Reynatúgvu, nevndarlimur
Karin Jacobsen, nevndarlimur
Svend Áge Seloy, nevndarlimur

FELAGSSKRIVARI:

Anna D. Johannesen

SAMSKIPARI:

Guðrið Joensen

TRYGGINGARRÁÐGEVI:

John Kjær, tlf. 21 81 87

KUNNINGARRÁÐGEVI:

Dánjal Højgaard

Starvsmannafelagið hevur umboð
í yrkisútbúgvingarráðnum, Skráset-
ingareftirlitinum og nevndini fyri
Handilsskúlan.

Starvsmannafelagið er limur í
Norðurlendsku felagsskapunum
SUN, NTR, NSO og
Altjóða felagsskapinum ISKA

SOSIALRÁÐGEVI:

Leif Olsen, tlf. 31 63 39

LAGT TIL RÆTTIS:

Nevndin (ábyrgd)
Sp/f Rit&Ráð, tlf. 22 92 42

UMBRÓTING, SNIDGEVING, PRENT OG LIÐUGGERÐ:

Føroyaprent, tlf. 31 45 55

PERMUMYND:

Jens Kr. Vang

NÆSTA BLAÐ:

Seinasta freist: 31. januar 2014

ODDAGREIN

Selma Ellingsgaard

Nýggja eftirlønarlógin er ein avbjóðing

Nú eru jólini aftur í hondum. Regnið díkir á rútin og tað er illsligt. Enn er ikki serliga jólaligt, her eg siti við gluggan. Og tó, fjálgu kerturnar geva ein fløva og jólaprýðini frøa sinnið. Fagurt skryddu býir og bygdur okkara bera boð um at hátíðin stóra er í nánd og geva eina serliga kenslu hesa ársins tíð.

Á nýggjárinum er ætlan samgongunnar at nýggj eftirlønarlóg verður sett í gildi. Hetta hendir tvey ár eftir at okkara eftirlønarskipan varð kollrend og forskatting av eftirlønini sett í verk.

Vit gloyma ikki gerðina.

Vit vita, hvør avbjóðingin er viðvíkjandi fólkasamansetingini, og hvørjar avleiðingar undanskatingin fær fyri framtíðina. Peningurin verður givin í flatskattalætta, og er ein hóttað mótí tí, vit ynskja at kalla vælferðarsamfelag. Hesin skeivt fíggaði og órættvísi skattalætti avlagar fíggingina av okkara eldru árum, tí vit í dag brúka tann pening, ið skuldi verið partur av skattagrundarlægnum í komandi árum. Her má broyting henda.

Fyri góðum tveimum árum síðani var eisini ein avtala um eina eftirlønarlóg nærum komin uppá pláss. Fakfeløg og aðrir felagsskapir høvdu verið við í drúgvu tilgongdini og ein heildarættan var næstan í pottinum. Og so kollrend.

Tað, ið nú ætlandi verður sett í verk á nýggjárinum, er bert ein partur av eini lóg, uppsparingarturin. Tískil bert ein partur av eini heild. Sjálvsagt skuldi heildin verið kend og allýst, tá lógin varð send til hoyringar og áðrenn hon varð sett í verk.

Fakfelagssamstarvið hevur staðiliga átalað, at ein lóg bert er kend í pørtum og at hoyringssvar tí eru skrivað við teirra fortreyt at fleiri faktorar eru ókendir.

Í blaðnum, tú hevur í hondunum, verður lýst hvørjar avleiðingar henda hálvliðna lógin fer at hava á limirnar í Starvsmannafelagnum. Limir felagsins hava allir eina eftir-

lønarpussparing. Hon er ásett í okkara sáttmála og flestallir limir hava 15% í eftirløn. Tí kemur 1. januar 2014 ikki at hava so stórar broytingar fyri limir felagsins, men kortini kann lógin koma at merkjast hjá summum og gerast ein avbjóðing.

Vit hava lagt fitt av peningi av til eftirløn seinnu árinu og eru tí heilt væl fyri í sambandi við vanligu lønina. Tó er tað ein avbjóðing, ið liggur fyri framman, at vit enn ikki eiga eftirløn av øllum gjøldum, herundir vaktargjøldum og yvirtíðarlønnum. Hetta skulu vit taka upp, tá samráðingar aftur verða á skránni. Vit ynskja, at allir limir eru væl stillaðir.

Eisini vilja vit leggja dent á, at fólk, ið á einhvønn hátt fáa veitingar frá Almannaverkinum, sjálvsagt eiga at fáa eftirlønargjald lagt afturat síni inntøku. Sum samfelag mugu og skulu vit altíð stríðast fyri, at ongin dettur niðurímillum og er tað ein felags ábyrgd at tryggja øllum sømulig kor.

Á sama hátt halda vit, at eftirlønargjald eigur at verða lagt afturat ALS-gjaldinum og barsilspeninginum. Fólk, sum eru arbeiðsleys ella burtur frá arbeiði vegna barnburð eiga ikki at vera fyri vanbýti.

Somuleiðis er tað umráðandi at Samhaldsfasti eisini áhaldandi verður styrktur.

Takk fyri árið, ið farið er at halla.

Nú tað nærum er runnið, slóknaði Nelson Mandela, ein menniskja, ein fyrimynd, sum hevur sett djúp spor eftir seg. Tí kundi verið hóskandi at enda við hesum orðum hansara:

„What counts in life is not the mere fact that we have lived. It is what difference we have made to the lives of others that will determine the significance of the life we lead.“

Við ynskjum um eina fjálga hátíð og framtíð

Gleðilig jól og eydnuberandi nýggjár.

Selma Ellingsgaard,
forkvinna

*Starvsblaðið ynskir øllum
eini gleðið jól og gott nýggjár*

Tonja er toymisleiðari fyri børn og ung

Hon sigur, at gott samskipti millum hennara fakligu tilráðingar og politiska myndugleikan hevur stóran týdning í sínum arbeiði

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Tonja Ziskason starvast hjá Klaksvíkar kommunu. Hon er fødd og uppvaksin í Klaksvík og fór eftir skúlaárinum í heim-býnum til Danmarkar at nema sær útbúgving sum sosialráðgevi, har hon, í vinarbýnum Odense, tók prógv í 1997. Sum hon sjálv sigur, var hon so heppin at fáa starv beint eftir loknað útbúgving. Eitt háltvíðarstarv hjá táverandi barnaverndini í Klaksvík.

Skipanin við barnaverndini varð umskipað í 2005, og kom tá at eita barnaverndartænastan, eitt heiti, sum ber boð um, at hetta er ein tænasta, heldur enn tað gamla heldur neiliga heitið. Tonja er leiðari fyri barnaverndartænastuna, sum allar Norðoyggjar samstarva um, og sum arbeiðir við børnum, sum liva undir tilíkkum viðurskiptum, at tey hava hjálp fyri neyðini. Afturat sær hevur hon fyra starvsfólk. Omanfyri umsitingarliga partin av barnaverndartænastuni er ein politiskt vald nevnd, sum tekur avgerðir við stóði í umsitingarligu tilráðingunum.

Spennandi skúlaverkætlan

Umframt barnaverndartænastuna hevur Tonja eisini onnur málsøki at taka sær av. Eitt hitt størsta er at hava ábyrgdina av kommunupartinum av skúlaøkinum, og her hendir ikki so lítið. Nýggjur skúli skal byggjast fyri skúlan á Ziskatrø, og tað heldur Tonja vera eina bæði stóra og sera spennandi verkætlan. Fyrstu fyrireikingarnar eru gjørdar, og fundir hava verið við lærarar, heilsufrøðingar og onnur, sum virka innan skúlans øki, soleiðis at allir viðkomandi partar verða

tíknir við upp á ráð, so úrslitið verður so gott sum gjørligt. Tonja sigur, at hetta økið er púra nýtt hjá sær og tí serliga spennandi. Hon hevur eisini ábyrgdina av heilsusustraskipanini, sum ivaleyst kundi havt betri hølsumstøður, enn tær hava í dag. Nýggi skúlin á Ziskatrø er aftur ein av teimum stóru verkætlanunum hjá Klaksvíkar kommunu stutt eftir, at nýggi skúlin varð bygdur fyri Ósaskúlan og røktarheimið, sum júst er tikið í nýtslu.

Tonja sigur seg trívast sera væl í starvinum og við teimum mongu uppgávanum. Tað er mangan strævið, men henni dámar væl avbjóðingar, og tær eru ikki so fáar, m.a. orsakað av teimum bygnaðarbroytingum, sum kommunan setti í verk fyrst í árinum.

– Við teimum alt fleiri uppgávanum, sum eg havi fingið, kann eg ikki bara arbeiða á sama hátt, sum eg áður havi gjørt. Nú má eg raðfesta í størri mun, tí arbeiðsvikan er framvegis hin sama, 40 tímar. Tað verður ein av mínum størri avbjóðingum, og tað fer nokk at bera til, sigur Tonja.

Politisk leiðsla

Spurd hvussu tað er at virka í umsitingini hjá einari politikari leiðslu, letur Tonja væl at.

– Eg hugsar tað soleiðis, at tað eru politikararnir, sum taka avgerðir, og tær góðtaka eg sjálvandi. Soleiðis eigur tað at vera, men samstundis havi eg mínar meiningar, sum eg fakliga grundgevi fyri, og tað eg haldi meg kunna standa inni fyri. Eg haldi meg duga rímliga væl at tosa fyri mínum

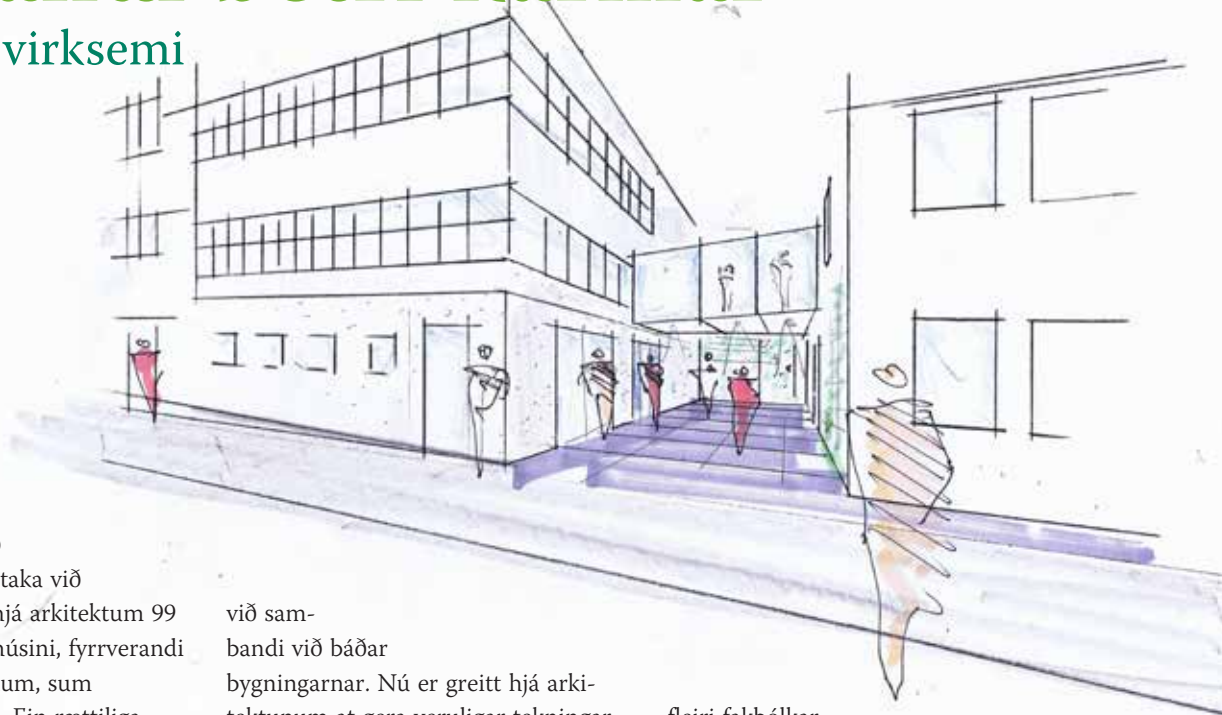
– Fyri meg hevur tað alt at siga, at míni tilmæli eru væl og virðiliga fakliga grundað, og tað haldi eg eisini, at politikararnir virða, sigur Tonja Ziskason, toymisleiðari fyri børn og ung í Klaksvíkar kommunu

fakligu sjónarmiðum og dugi eisini at góðtaka onnur sjónarmið. Ikki eri eg altíð heilt samd við politikararnar, men altíð finna vit eina góða loysn. Fyri meg hevur tað alt at siga, at míni tilmæli eru væl og virðiliga fakliga grundað, og tað haldi eg eisini, at politikararnir virða, sigur Tonja, sum hevur arbeitt undir fyra ymiskum politiskum leiðslum. Tá hon kom í starv, var Jógvan við Keldu borgarstjóri, síðani kom Steinbjørn O. Jacobsen, Gunvá við Keldu og nú Jógvan Skorheim.

– Sjálvandi eru persónarnir ymiskir og kunnu hava ymiskar meiningar um mál, men tað er kortini ikki so, at ein nýggjur borgarstjóri snarar í øvugta borðið, enn hin undanfarni stýrði í, sigur Tonja, sum letur væl at øllum teimum, sum hon hevur og nú arbeiðir saman við.

Munandi betri karmar um felags virksemi

Starvsmannafelagið

hefur nú gjørt av at taka við skitsuuppskotinum hjá arkitektum 99 at umbyggja grannahúsin, fyrrverandi hølini hjá sjónvarpinum, sum felagið herfyri keypti. Ein rættiliga stórur partur av sjónvarpshúsinum var studio, sum nú skal skipast til auditorium og loft leggjast í ovasta partin. Samband verður eisini millum auditorið og miðrúmið, soleiðis at hetta gerst uppافتur meira rúmsátt. Ein brúgv fer at binda bæði húsin saman, og lyfta skal setast upp

við sambandi við báðar bygningarnar. Nú er greitt hjá arkitektunum at gera veruligar tekningar, so søkjast kann um byggiloyvi og at bjóða arbeiðið út. Gongst sum ætlað, verður byggietlanin liðug á sumri 2015.

Starvsmannafelagið hevur brúk fyri munandi meira plássi, enn felagið hevur í dag, bæði skrivstovum og goymslurúmum, ikki minst eftir at

fleiri fakkólkar eru skipaðir, og felagið ynskir at geva teimum góðar arbeiðsumstøður.

Umframt hetta verður eisini móguleiki fyri at leiga ein part út. Starvsmannafelagið hevur sett Kristian Rasmusen, verkfrøðing sum byggiharraráðgeva.

Hvílandi limur í Starvsmannafelagnum

Limur, ið annaðhvørt gerast arbeiðsleysir, eru í farloyvi uttan lön, ella fara undir útbúgving, kunnu gerast hvílandi limur í Starvsmannafelagnum. Hvílandi limaskapurin hevur við sær at tit varðveita samlagstryggingina og onnur rættindi, so sum avsláttur frá fyrítøkum, ið vit hava gjørt avtalu við, og avsláttur av leigu av húsum okkara.

Samlagstryggingin fevnir um lívs-trygging, hjúnafelegatrygging, trygging móti ávísam hættisligum sjúkum umframt trygging móti ávísam hættisligum sjúkum hjá børnum undir 18 ár. Sí heimasíðuna hjá LÍV, www.liv.fo. Eisini fevnir tryggingin um eina lokalupphædd, sum fólk fáa, tá tey verða 67 ár,

men henda upphædd verður niðurlaða komandi árin.

Kostnaður fyri at vera hvílandi limur er 50 krónur um mánaðin, og samlagstryggingin kostar 150 krónur um mánaðin.

Teir limur sum rinda limagjald umvegis ALS, mugu sjálvir rinda samlagstryggingina umframt. Hetta er eisini 150 krónur.

Um tú ætlar at gerast hvílandi limur, og vil vita hvar hesi gjöld skulu flytast, so verður tú vinarliga biðin um at venda tær til felagið á tlf. 614868 ella við at senda teldupost til starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo

Limur, ið ikki hava álitisfólk,

verða biðin um at
venda sær til felagið.

Teir limur, ið ikki hava álitisfólk, orsaka av at ov fáir limur eru á deildini, verða biðin um at venda sær til felagið annaðhvørt á tlf 614868 ella at senda teldupost til starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo og upplýsa okkum tykkara teldupost-adressu, soleiðis at tit kunnu fáa ymiska kunning frá felagnum.

Spyr okkara ráðgevar á heimasíðu okkara

Starvsmannafelagið hevur fleiri ráðgevar, við ymsum førleikum, knýttar at felagnum. Nú ber til at fara inn á heimasíðu felagsins www.starvsmannafelag.fo og skriva til viðkomandi ráðgeva, um tú hevur onkran fyrispurning, sum viðkoma tínum starvi – sosialum viðurskiptum, eftirløn ella lögfrøðiligum málum. Á forsíðuni til vinstru er mynd av ráðgevanum, har kanst tú fara inn, og velja tann ráðgevan, tú metir kann svara tínum fyrispurningi. Fyrispurningarnir verða viðgjørdir í trúnaði.

Uppstilling til nevndarval í Starvsmannafelagnum

Sambært §9 í lógum felagsins verður boðað til uppstilling til nevndarval í Starvsmannafelagnum.

Veljast skulu 2 nevndarlimir og 2 tiltakslimir. Nevndarlimirnir verða valdir fyri 3 ár og tiltakslimirnir fyri 1 ár á aðalfundi felagsins 8. mars 2014. Uppstillingin skal verða liðug innan 1. februar 2014.

Uppstillað verður á tann hátt, at boðað verður skrivstovu felagsins skrivliga frá, at limur sjálvur ynskir at stilla upp, ella at limur ella limir ynskja at stilla annan lim upp. Stillar limur ella stilla limir annan lim upp enn seg sjálván, skal samtykki vaevnisins fylgja við uppstillingarfráboðanini.

Tann skrivliga frásøgnin um uppstilling skal verða skrivstovu felagsins í hendi ikki seinni enn 1. februar 2014. Í frásøgnini skal vera tilskilað navn og bústaður hjá vaevninum, og hvar vaevnið arbeiðir.

Aðalfundurin velur nevndarlimirnar beinleiðis við vanligum meiriluta.

Limir verða, í seinasta lagi tá aðalfundurin verður lýstur, kunnaðir um, hvørji stilla upp til nevndarval og verða at velja ímillum á aðalfundinum.

Víst verður annars sum heild til § 9 í felagslógini.

Fráboðanir um uppstilling verða at senda til

Starvsmannafelagið

J.H. Schrøtersgøta 9
Postboks 165
110 Tórshavn

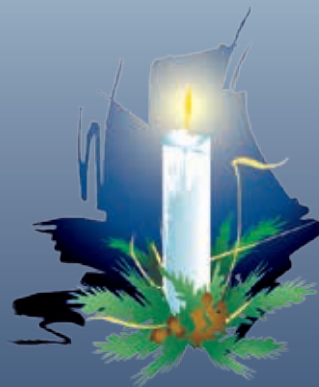
LIMAKORT

Felagið heitir á limir, ið mangla limakort, um at venda sær til skrivstovuna.

Á aðalfundinum

í ár standa Niels á Reynatúgvu og Svend Åge Seloy fyri vali

*Skrivstova felagsins er stongd
frá 20. des. 2012 til
og við 1. jan. 2013*

Hugnakvöld fyri limunum

Fríggjakvøldið 8. november var árliga hugnakvøldið fyri limunum í Starvsmannafelagnum. Umleið hálv-hundrað limir nýttu hesaferð høvið at taka sær av løttum saman við starvsfeløgum og øðrum limum í hølunum hjá Starvsmannafelagnum.

Byrjað varð við ábiti, og síðani var spurnarkapping á skránni, sum Niels á Reynatúgvu, sum síður er, skipaði fyri. Spurnarkappingin var í tveimum pørtum, og í steðginum spældi og sang ein vælupplagdur Signar í Homrum.

Tey, sum dugdu best at gita, vóru enn einaferð starvsfólkini á Taks, sum mannaðu eitt av borðunum, sum kappaðust móti hvør øðrum.

Lagið á limunum var gott, og hugnaðu fólk sær væl við práti og felagssangi. Klokkan var farin væl av miðnátt, áðrenn tey seinastu takkaðu fyri seg.

Skipa limirnar í fakkbólkar

Herfyri fór Starvsmannafelagið at skipa nakrar fakkbólkar, og alsamt verða fleiri stovnaðir. Fyrst í komandi ári verða teir seinastu fakkbólkar higartil hava verið. Fyri at fáa meira gongd á arbeiðið við og í fakkbólkunum er felagið farið undir at skráseta limirnar, alt eftir teirra fakliga øki, so yvirtilt fæst, hvør hoyrir til hvønn fakkból. Hetta arbeiðið er komið væl áleiðis.

Um endamálið við fakkbólkunum sigur Starvsmannafelagið:

Endamálið við fakkbólkunum er at virka fyri fakligari menning, áhugamálum og styrkja samstarv og samanhald.

Núverandi bygnaður felagsins er tann, at vit hava nevnd og umsiting, álitisfólka-skipan og limir. Harumframt eru nøkur áhugafeløg innan Starvsmannafelagið.

Í felagnum eru umleið 2000 limir, og arbeiða limirnir innan nógv ymisk fakøkni.

Felagið er sera breitt fakliga. Hetta fjølbroytni er ein styrki og eisini ein avbjóðing, hvussu vit skipa felagið, so limirnir kenna seg aftur og sum ein part av stóru heildini.

Tað hevur í fleiri ár verið ætlanin at gera nakað við bygnaðin, tað er ein tørvur á at greina/deila fakøkini á ein hátt, soleiðis at fakøkini skulu hava betri grundarlag til at mennast og at blíva hoyrd.

Ein fakkbólkur skal síggjast sum ein

pallur, har fólk kunnu mótast og sparra og deila royndir og skapa faklig tiltøk, ið eru viðkomandi fyri júst tykkara fak. Møguleiki er eisini at skipa fyri ráðstevnum, fáa eitt móguligt netverk við onnur lond/fakfeløg. Tað liggja nógvir móguleikar í einum slíkum fakkbólki.

Felagið rindar hvørjum bólki eina byrjunarupphædd á 15.000 kr. og síðani, tá bólkurin er komin í gongd, og fyrsti roknskapur latin felagnum, verða 100kr pr. lim í bólkinum latin einaferð árliga.

Ein av teimum mest virknu fakkbólkunum eru tey í KT-bólkinum

Førleikamenning

– ein stór avbjóðing

Starvsfólk við drúgvum royndum lúta fyri akademiseringini. Hetta er rákið bæði í Føroyum og í okkara grannalondum, og tí ynskir Starvsmannafelagið, at verandi starvsfólk verða førleikament at røkja broyttar arbeiðsuppgávur.

Nú fer Starvsmannafelagið at gera sítt til, at verandi starvsfólk fáa møguleika at førleikamenna seg, sigur Anna Johannesen, felagsskrivari

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Arbeiðsuppgávarnar broytast alsamt. Vit eru farin frá síðbundna skrivstovu-arbeiðinum til meira málsviðgerð og serligar uppgávur. Vit síggja, hvør fakbólkur verður útfasaður, tá uppsagnir hava verið, tað hevur í mongum førum verið skrivstovufólk við drúgvum starvsroyndum, sum mugu lúta fyri, at onnur, við betri fakligum førleika, helst við hægri akademiskari útbúgving, verða sett í staðin. Eitt tað seinasta dømi var Almannaferðin, har málsviðgerðar, við drúgvum royndum á arbeiðsplássinum, vórðu uppsagdir. Mánaðin eftir lýsti hetta sama Almannaferð eftir fleiri ergo- og fysioterapeutum og sosialráðgevum. Í sær sjálvum er einki skeivt í tí, og tað skal eisini til, men vit sakna, at starvsfólk, við drúgvum royndum, ikki verða førleikament til at átaka sær hægri avbjóðingar, soleiðis at teirra vitan verður verandi á stovninum og kann gagnnýttast framhaldandi.

Hon vísir á fíggjarlógina fyri næsta ár. Har verður sagt, at alt ov nógv orka fer til umsiting heldur enn til myndugleika og ráðsuppgávur. Harafturat skulu sparað 10 prosent næstu 3 árin, og er ætlanin eisini at skipa landsfyrisingina av nýggjum soleiðis, at arbeiðið kann leggjast til rættis meira rationelt og at meira kann fáast fyri minni, umframt at styrkja fakliga umhvørvið.

Stór avbjóðing

Sonevnda akademiseringin fer serliga fram á fyrisingarluga økinum. Starvs-

mannafelagið sær tó ikki tað sum ein trupulleika, men heldur eina stóra avbjóðing, og tí hevur felagið sett førleikamenning á breddan. Landsfyrisingin hevur sett ein arbeiðsbólk at skipa landsfyrisingina av nýggjum, og hevur Starvsmannafelagið kunnað seg um arbeiðið hjá arbeiðsbólkinum. Felagið fer at fylgja væl við og koma við sínum íkasti til arbeiðið hjá arbeiðsbólkinum.

– Vit vita, at tað eru stovnar, eitt nú TAKS, sum gera nógv burtur úr førleikamenning. Har hava tey eisini ein lønarleist fyri hvørt starv, soleiðis at starvsfólkið altíð veit, hvør menning liggur í starvinum, og hvør avbjóðingin er við útbúgving, skeiðum o.ø. Alt eftir hvussu arbeiðsuppgávarnar broytast, fylgir lønin við, greiðir Anna frá. Skrivarin í Starvsmannafelagnum ímyndar sær ikki, at verandi starvsfólk burturav skulu aftur á skúlaponk, men at framhaldandi førleikamenningin kann samskipast við arbeiði.

Útbúgvingarmøguleikar

Hóast tosað hevur verið í fleiri ár um at førleikamenna almenn starvsfólk, og hóast felagið hevur eina avtalu við almenna arbeiðsgevaran um hetta sama, so tykist lítill álvari at hómast frá almennari síðu. Men nú fer Starvsmannafelagið at gera sítt til, at verandi starvsfólk fáa møguleika at førleikamenna seg.

Á álitisfólkafundinum herfyri varð hetta eisini sett á skrá fyri at lýsa hetta mál, har starvsfólk, sum hava tikið

útbúgving á TAKS og á Setrinum, greiddu frá, hvat verður gjørt á økinum, og hvørjar ætlanirnar eru. M.a. hvørjar møguleikar føroyskir lærustovnar, eitt nú Handilsskúlin og Setrið, hava at bjóða fólk til framtíðar fyrising.

Førleikameting

– Ein týðandi partur í øllum hesum er, at vit hava ein myndugleika, sum kann førleikameta fólk, bæði hvat viðvíkur fakligari útbúgving og starvsroyndum og síðani hvat meira skal til av viðkomandi førleikum, tí tað er sera umráðandi, at fólk ikki bert útbúgva seg í blindum, men miðvíst eftir tí, sum brúk er fyri, sigur Anna og leggur afturat, at vit hava í dag fólk í Føroyum, sum hava útbúgving í førleikameting. Eisini liggur eitt uppskot klárt frá einum arbeiðsbólki um, hvussu ein tilíkur myndugleiki kann setast í verk.

Fleiri lærlingar

Tað hevur verið langt millum lýsingarnar frá almennum stovnum eftir lærlingum, men nú tykist ein ávís vend at koma í, og tað fegnast Starvsmannafelagið um. Tað eru mennandi og spennandi avbjóðingar at taka sær ein yrkisútbúgving og starvast innan almenna fyrising og eftirfylgjandi at víðari útbúgva seg til teir førleikar, sum framtíðar arbeiðsmarknaðurin spyr eftir, hetta vil Starvsmannafelagið verða við til at skapa neyðugu karmarnar fyri, sigur Anna Johannesen.

Starvsmanafelagið vitjaði í Suðuroy

Væl av fólki var samankomið á Seglloftinum á Tvøroyri, tá ið Starvsmanafelagið hósdagin skipaði fyri kunningarferð í Suðuroynni. Fyrr um dagin vitjaðu nevnd og umsiting felagsins níggju arbeiðspláss í oynni

Tvøroyri kommuna: Við bordendan: Jennie Debes, Karin Jacobsen, nevndarlimir, Guðrið Joensen, samskipari, Óluva Joensen og Mina Debes.

Á Almennastovuni hittu nevndarlimir f.v. Eyðdis Ellendersen, Solveig Bærentsen og Mary Midjord

Uttast h.m.: Rita Jacobsen og Diana Heinesen atbeida hjá TAKS á Tvøroyri

....

Uppmøtingin var góð, tá ið Starvsmanafelagið hóskvöldið skipaði fyri kvöldsetu fyri limum sínum í Suðuroynni. Útvið 30 fólk møttu í teimum gomlu søguligu hølundum, har tey fingur innlit í fakfelagsviðurskipti og eftirlønarskipanina.

Vitjaðu 9 arbeiðspláss

Trý fólk frá skrivstovuni, trýggir nevndarlimir og formaðurin í Starvsmanafelagnum vóru og vitjaðu í Suðuroynni hósdagin. Saman við samskiparanum av Starvsmanablaðnum vitjaðu tey tilsamans 9 arbeiðspláss bæði fyri norðan og sunnan í oynni.

Starvsfólkini sluppu at seta orð á sín gerandisdag. Tey greiddu frá sínum arbeiði og vísu á fakligar uppgávur og fakfelagspolitiskar avbjóðingar, sum gerandisdagurin hevur at bjóða.

Arbeiðsplássini, sum vitjað varð á,

vóru Føroya Tele á Tvøroyri, Taks, Barnatannrøktin á Tvøroyri, Porkeris Kommuna, Almennastovan á Tvøroyri, Strandferðslan, Suðuroyar Sjúkrahús og Vágs kommuna.

Á vitjanini hevur Starvsmanafelagið fingið innlit eitt nú í ætlaðar umskipanir á arbeiðsplássinum, samstarvsspurningar, arbeiði í vaktum, ítøkiligar uppgávur, sum starvsfólkini loysa og nógvar aðrar spurningar, sum eru viðkomandi fyri limirnar í Starvsmanafelagnum.

Førleikamenning og fakbólkar

Hóskvöldið var kunningar- og hugnakvöld á Seglloftinum á Tvøroyri.

Fyrra hálvan var kunning um felagsvirksemi. Selma Ellingsgaard, forkvinna í Starvsmanafelagnum, greiddi frá arbeiðinum at skipa fakligar áhugabólkar í felagnum.

Hon kunnaði eisini um ætlanirnar at varpa ljós á sáttmálaásetingarnar, um strategiska førleikamenning av limunum, so at teir vera betri førir fyri at møta framtíðar krøvum og kapping við aðrar fakbólkar.

Anna Johannesen, skrivari í Starvsmanafelagnum greiddi eisini frá arbeiðinum at skipa fakbólkar innan skrivstovuyrkið.

Áhoyrararnir reistu viðkomandi og áhugaverdar spurningar.

Eitt nú varð ljós varpað á, hvussu trupult tað kann vera hjá limunum í Suðuroynni at fáa lut í teimum skeiðum og førleikamennandi tiltøkum, sum ofta fara fram í miðøkinum. Her vóru møguleikarnir fyri smidligum loysnum fyri at fáa frí til skeiðstilboð norðanfjørðs og figgarligum stuðli umrøddir.

Semja varð um, at avbjóðingarnar hjá limunum í Suðuroy eru øðrvísi enn hjá

Á Føroya Tele á Tvøroyri: Frá vinstru undir liðini á Onnu: Sunnva Kjærbo, Regin Mohr Mortensen, Selma Clementsen og Bjarni Johansen

Strandferðslan: Anna og Niels og starvsfólk f.v.: Rógvi Thomsen, Maria Krossteig, Rógvi Kærbech og Jón Guttesen

Svanna Hansen, Eyðfinn Debes, Jens Petur Brattalið og Svend Áge, nevndarlimur

Portørarnir f.v. Ronald Robertson, Kári Niclasen og Johannes Leo.

Á kommunuskrivstovuni í Porkeri hittu umboðini frá Starvsmannafelagnum Mikkjal Sørensen og Oddvá Thomsen

Á fundi í Vágs kommunu saman við Siri Olsen, Oddny Jákupsdóttir Joensen, Eileen Sandá og Lindu Kjærbo-Veyhe

Svend Áge, Anna og Niels hitta her starvsfólk á sjúkrahúsinum: f.v. John Hermansen, Birgir Dimon, Heðin Augustinussen.

Á Barnatannrøktini hjá Tvøroyrar kommunu hittu umboðini hjá felagnum Naiu Mols Mortensen

Eftir at umboðini fyri Starvsmannafelagið høvdu hitt fólk á arbeiðsplássunum skipaði felagið fyri kvøldsetu á Seglloftinum

limunum aðrastaðni, og at hetta krevur serligar loysnir.

Eisini fingur limirnir eina gjølliga kunning um heimasíðuna hjá Starvsmannafelagnum, sum varð endurnýggjað í 2011.

Eftirlønarskipan á skánni

Eftir at limirnir høvdu fingið sær ein drekkamunn, og Brandur Enni hevði spælt og sungið í steðginum, var fokus sett á eftirlønarøkið.

Dan Joensen frá tryggingarfelagnum LÍV greiddi frá teimum kollektivu tryggingunum hjá limunum í Starvsmannafelagnum.

Síðani greiddi hann frá teirri nýggju almennu pensjónsskipanini, sum kemur í gildi 1. januar 2014.

Upplýst varð, at limirnir hjá Starvsmannafelagnum koma ikki at merkja nakað tey fyrstu árin.

Hetta kemst av, at limirnir í Starvsmannafelagnum gjalda longu so nógv til sínar pensjónsskipanir, at stigvísa inngjaldið til almennu skipanina fer ikki at hava nakra ávirkan. Ið hvussu so er ikki tey mongu fyrstu árin, tí at kravda %-gjaldið til almennu skipanina er so lágt.

Øðrvísi pensjón

Dan Joensen vísti eisini á, at samansetingin av pensjónsuppsparingini verður grundleggjandi broytt við teirri nýggju pensjónsskipanini.

Eftir nýggju lóggávuni verður ein nógv størri partur av eftirlønini, tá ið tú ert fyllt 67, lívrenta, t.v.s. leypandi útgjald, sum fellur burtur, tá ið tann tryggjaði doyri.

Eftir nýggja býtinum verður lívrentan minst 45% av pensjónini. Harafturímóti verður kapitalpensjónin, sum eftir ver-

andi skipanum í dag er umleið 80% av eftirlønini, ein nógv minni partur.

Ein partur av kapitalpensjónini kann tó konverterast til eina sokallaða luta-eftirløn, sum verður goldin stigvíst frá tí, at tryggingartakarinn er 67, til hann verður 77. Eyðkenndið við kapitalpensjón er harafturímóti, at hon verður goldin út í einum, tá ið tryggingartakarinn fyllir 67.

Fundurin á Seglloftinum vardi góðan hálvan triðja tíma.

Spyrjihugurin var stórur. Og okkurt kundi bent á, at lötan kendist stutt hjá summum, tí tá Selma Ellingsgaard um 10-tíðina minti luttakararnar á klokkuna, tók ein av luttakarunum skemtandi til á eyðkendum suðuroyarmáli: „Okur fara ikki heim enn!“

Seinasti arbeiðstímin í 52 ár

FARVÆL: 15. november var seinasti arbeiðsdagurin hjá Maiken Hedegaard, sum hevur arbeitt á landssjúkrahúsinum tey seinastu 52 árin.

– Landssjúkrahúsið!

Klokkan er farin av tvey, og innan fyri glastrútin í móttøkuni á landssjúkrahúsinum svarar Maiken Hedegaard einum av teimum óteljandi innkallunum til tað stóra sjúkrahúsið.

Á borðinum standa blómutyssi við heilsanum frá starvsfeløgum og arbeiðsplássi.

Tað er hennara seinasti arbeiðsdagur. Hennara seinasti arbeiðstími í einum 52 ára longum arbeiðslívi.

Fyri Maiken hevur tað altíð havt stóran týdning at kunna hjálpa fólki.

– Mær hevur altíð dámt ógiliga væl at vera til hjálpar. At fylgja eldri fólki upp á pláss og at hjálpa fólki í telefonini, smílist Maiken, meðan starvsfelagarnir stokka inn á gólvið at siga henni farvæl.

Byrjaði sum gongsgenta

Maiken var bert 17 ára gomul, tá hon byrjaði sum gongsgenta á landssjúkrahúsinum. Ella á niðaru gongd á

Dronning Alexandrines Hospital, sum tey róptu tað tá.

Árið var 1961. Sama ár, sum Starvsmanafelagið varð sett á stovn. Og tvey ár áðrenn spakin varð settur í til tann nýggja bygningin á landssjúkrahúsinum.

Síðani 1978 hevur hon sitið í sjálvum hjartanum á landssjúkrahúsinum. Í leiðbeiningini.

Sostatt hevur hon verið andlitið og røddin hjá landssjúkrahúsinum úteftir í samfull 35 ár. Og hevur verið tann fyrsta, sum eitt ótal av fólki hava hitt, tá ið tey eru komin á landssjúkrahúsið í sjúkraøringum ella at vitja onkran, ið hevur verið sjúkur.

Hóast sjúkrahúsið hevur verið hennara arbeiðspláss, so er hon sjálv sloppin ógvuliga væl frá sjúkradøgum.

– Sjúkradagarnir kunnu helst teljast á eini hond.

Tað er ikki so galið. Á landssjúkrahúsinum hava tey roknað seg fram til, at leysliga hevur Maiken Hedegaard arbeitt

heilar 88.000 arbeiðstímar ella 11.000 arbeiðsdagar, tað eru 2600 arbeiðsvikur.

Sosiali felagsskapurin

Fyri Maiken hevur tann sosiali felagsskapurin á arbeiðsplássinum havt nógv at siga. Saknur verður í starvsfeløgnum, og enn hevur hon ikki rættuliga gjørt av, hvat hon skal nýta pensjonistatilveruna til.

– Eg má líka venja meg við tankan, sigur Maiken, meðan lítlipinnur á klokkuni aftan fyri hana nærkast 4-talinum og minnir á, at eitt langt arbeiðslív loksins er at enda komið.

Týsdagin 19. november fylti Maiken Hedegaard 70 ár.

Maiken hevur verið limur í Starvsmanafelagnum. Felagið takkar henni fyri drúgvu tíðarskeiðið í fólksins tænastu og ynskir henni alt tað besta tey komandi árin.

Trætan um umflokkingar lögð fyrri Fasta Gerðarrætt

Málið um kostnaðin fyrri umflokkingar er lagt fyrri Fasta Gerðarrætt. Fyribils verða 190 krónur útgoldnar í lönarhækking um mánaðin.

Í semjuni í fjór avtalaðu Starvsmannafelagið, Fíggjarmálaráðið og Kommunala Arbeiðsgevarafelagið at umflokka ávís störv, og at hesin kostnaður verður rindaður av lönarhækkingini pr. 1. oktober 2013.

Fyri stuttum gjørdist greitt, at partarnir eru ósamdir um, hvussu hesin kostnaður skal roknast, og tískil sjálvan kostnaðin at umflokka hesi störv.

Partarnir koma ikki ásamt, og tí er málið nú lagt fyrri Fasta Gerðarrætt.

Felagið harmast um, at hetta gjørdust neyðugt, men til ber ikki at loysa málið á annan hátt.

Fyribilsloysnin

Endaliga lönarhækkingin hjá øllum limum tann 1. oktober 2013 er tengd av áðurnevnda kostnað.

Samlaða lönarhækkingin pr. 1. oktober er 190 krónur – pluss 0,9%. Tær avtalaðu umflokkingarnar skulu rindast av einum parti av hesum 0,9%.

Ósemjan er, sum sagt, um, hvør kostnaðurin er, og tí er neyðugt at Fasti Gerðarrætturin ger úrskurð í málinum.

Arbeiðsgevara- og løntakarasiðan hava avtalað, at inntil gerðarrætturin hevur talað, verða bert tær 190 krónurnar av lönarhækkingini útgoldnar. Viðvíkjandi teimum 0,9% verður bíðað

eftir, at gerðarrætturin hevur gjørt sín úrskurð.

Eftirregulering

Tá dómur er feldur, vita vit, hvussu stórir kostnaðurin av umflokkingunum verður. Út frá hesum verður ein eftirregulering gjørd, og tá verður greitt, hvussu stóran part av teim 0,9%, limirnir skulu hava.

Sostatt hava partarnir avtalað, at limirnir fáa eina afturbering – eftirregulering av lönini – heldur enn at verða trekt í lön seinni, tí ov nógv er útgoldið.

Okkara vón er, at málið verður viðgjørt skjótast til ber, og hevur felagið heitt á rættin um at viðgera málið sum skundmál.

Álitismaðurin takkar fyrri seg

Nú um dagarnar var Jóhan Christiansen á gátt í Starvsmannafelagnum. Ørindini vóru so at siga at „handa lykklarnar“ sum álitismaður, nú hann leggur frá sær fyrri aldur.

Selma Ellingsgaard takkar Jóhan Christiansen fyrri drúgvu tænaðsum sum álitismaður, og fekk hann eisini eina gávu frá felagnum.

Álitisfólkaval hevur verið um alt landið í seinastuni, og á valinum skuldi m.a. veljast ein avloysari fyrri Jóhan, sum hevur verið álitismaður hjá limum Starvsmannafelagsins í Tórshavnar Havn.

Jóhan Christiansen fylti 70 í mei og hevur sín seinasta arbeiðsdag sum havnarumsjónarmaður á nýggjárinum.

Jóhan er felagsmaður um ein háls.

Hann sat í nevndini í Tórshavnar kommunala starvs- og tænaðsumanna-

felag, har hann eisini virkaði sum álitismaður. Hetta felag varð lagt saman við Starvsmannafelagnum um aldarskiftið, og hevur Jóhan verið álitismaður í Starvsmannafelagnum líka síðani sam-anleggingina.

Jóhan Christiansen er skiparalærdur og hevur arbeitt á havnarskrivstovuni í Havn síðani 1984.

Áðrenn hetta var hann m.a. formaður í Felagnum Ídnaðarskip og hevur

sostatt verið við í mongum leiki á samráðingarøkinum. Sum formaður var hann eisini við í føroysku samráðingarnevndini, sum samráddist um fiskiveiðirættindi við t.d. Norra og ES.

Starvsmannafelagið takkar Jóhan fyrri drúgvu tænaðsum sum álitismaður. Vit ynskja honum góða eydnu, nú hann verður fólkapensjonistur fulla tíð.

Landsstýrið virðir ekki hoyringspartar

Tað kemur javnan fyri, at hoyringspartar fáa alt ov stutt skotbrá til at siga sína hugsan um tey mál, sum teimum verða send. Fyri kortum var mál til fyrstu viðgerð, áðrenn hoyringsfreistin var úti. Tað halda fakfeløg vera heilt burturvið og ein vanvirðing av teimum.

– Vit leggja stóran dent á og brúka nógva orku at svara teimum hoyringsskrivum, vit fáa frá landsstýrinum, tí vit ynskja at geva eitt so nøktandi og kvalifiserað svar sum gjørligt. Men tað er ikki altíð líka lætt, tí mangan er hoyringsfreistin alt ov stutt.

At vit nú hava dømi um, at lögtingið viðger eitt mál, áðrenn hoyringsfreistin er úti, hoyrir ongastaðni heima, sigur Selma Ellingsgaard, forkvinna í Starvsmannafelagnum. Hon óttast fyri, at hugurin at svara hoyringsskrivum minkar, um hetta óskilið heldur fram. Tað vónar hon kortini ikki, tí tá hevur politiski myndugleikin undirgivið skipanina at

senda mál til hoyringar, og tað má hann ikki sleppa.

Í mongum førum hava feløgini í Fakfelagssamstarvinum verið saman um at svara hoyringsskrivum, og øll eru tey samd um, at tey vilja hava nóg mikið av tíð til hetta arbeiðið, sum tey leggja stóran dent á. At mál verða skundað ígjøgnum og nú enntá viðgjørd í tinginum, áðrenn hoyringsfreistin er úti, vilja tey als ikki góðtaka og hava tí enn einaferð gjørt landsstýrinum greitt, at hetta er burturvið, og broyting má henda.

Okkurt dømi er kortini um skilagóða tilgongd í sambandi við hoyringar.

Selma Ellingsgaard vísir á málið um at leggja eldraøkið út til kommunurnar. Í tí føri boðsendi Almannamálaráðið hoyringsspørtunum á fund, har tey fólk, sum arbeiddu við málinum, greiddi frá ætlaðu broytingunum, og fakfeløgini fingur móguleika at seta spurningar og gera sínar viðmerkingar. Hesin fundur var 14 dagar, áðrenn hoyringsfreistin var úti. Forkvinnan í Starvsmannafelagnum sigur, at hetta var í hvussu er ein máti at fáa málið lýst og gevur eisini hoyringsspørtunum eina kenslu av, at hesir reelt verða hoyrdir.

Álitisfólki á álitisfólkafundi á Hotel Føroyum 4. desember. Á myndini er eisini onkur av skrivstovuni og úr nevndini hjá Starvsmannafelagnum.

Álitisfólk

farin undir nýggja setu

Álitisfólkaval hevur verið alt landið í november. Vald vóru 120 álitisfólk og av teimum vóru umleið 30 nývald.

Valt varð eftir nýggju reglunum, sum komu í sáttmálan í fjør. Sáttmálin sigur, at starvast minst 5 limir í Starvsmannafelagnum á eini deild á einum stovni ella fyrítøku skulu tey velja eitt álitisfólk. Áðrenn var minstamarkið 3 starvsfólk.

Álitisfólkini vera vald fyri tvey ár í senn.

Álitisfólkafundur

Álitisfólkini vóru saman fyrstu ferð á Hotel Føroyum 4. desember.

Á skránni á álitisfólkafundinum vóru trý evnir. Fyrrapartin fingu tey kunning um umbyggingina av nýggja húsinum hjá

Starvsmannafelagnum og um eftirlønarlógina, sum kemur í gildi 1. januar. Seinnapartin varð evnið førleikamening, sum endaði við, at álitisfólkini svaraðu spurnarbløðum um førleikameningina á sínum arbeiðsplássi.

Grundútbúgving

Ætlanin er at tey nýggju álitisfólkini skulu ígjøgnum eina grundútbúgving. Fyrri parturin av útbúgvingini verður í vár og tann seinni í heyst.

Álitisfólkini skulu m.a. ansa eftir, at lógir, sáttmálar, fyriskipanir, ið eru galdandi fyri arbeiðsplássið, verða hildin. Eisini skulu tey arbeiða fyri góðum samstarvi millum starvsfólkini og leiðsluna á arbeiðsplássinum.

Soleiðis ávirkar eftirlønarlógin teg

1. januar 2014 kemur lógin um eftirlønarsparing eftir ætlan í gildi, vanligu nevnd Eftirlønarlógin. Tá skulu í høvuðsheitum allir borgarar millum 21 og 67 ár við tilknýti til feroyska arbeiðsmarknaðin rinda eftirløn, og skal eftirløn gjaldast av øllum sløgum av inntøkum.

Limirnir í Starvsmannafelagnum hava longu kollektiva eftirlønarskipan

Løn frá tínum fasta arbeiðsgevara

Hjá teimum, sum bert fáa vanligu mánaðarløn frá sínum fasta arbeiðsgevara undir sáttmálum hjá Starvsmannafelagnum, verður eingin broyting. Fært tú serlig gjöld ella yvirtíðargjöld frá arbeiðsplássinum, kann Eftirlønarlógin kortini fáa ávirkan, tí hesi gjöld geva ikki eftirløn í dag.

Eftirlønarlógin, sum eftir ætlan kemur í gildi 1. januar 2014, fer bert at ávirka limirnar í Starvsmannafelagnum í avmarkaðan mun.

Orsøkin til hetta er, at limirnir longu eiga rættin til eftirløn sambært sáttmálunum hjá Starvsmannafelagnum. Flestallir limir hava 15 % í eftirløn, summir tó 15,5 %, meðan aðrir fáa 12 %.

Hetta merkir, at limirnir eftir sáttmálunum longu gjalda nógva meira enn tað, sum Eftirlønarlógin fer at leggja upp til.

Ávirkar serlig gjöld

Fært tú útgoldið serlig gjöld frá tínum arbeiðsgevara – umframt føstu mánaðarlønina – kann Eftirlønarlógin kortini fáa ávirkan.

Orsøkin til hetta er, at sambært sáttmálunum er tað bert tann vanligu mánaðarlønin, sum gevur eftirløn, meðan serstøk gjöld og yvirtíðargjöld ikki eru eftirlønargevandi.

Hetta merkir, at hevur tú eitt arbeiði, har tú umframt føstu lønina t.d. fær vaktargjöld, gjöld fyri ólagaliga arbeiðstíð, viðbøtur og løn fyri yvirtíð, so verður eftirløn ikki roknað av hesum gjöldum í dag. Tað sama er galdandi fyri fundarpengar, sum heldur ikki eru eftirlønargevandi.

Men sambært Eftirlønarlógini skal eftirløn rindast av øllum inntøkum, og tí fær hetta týðning fyri tey serligu gjöldini.

Um tú fert at merkja nakran mun í krónum og oyrum á nýggjárinum valdast á hvønn hátt, tey serligu gjöldini verða útgöldin.

Tá gjöldini eru fyri seg

Verða tey serligu gjöldini flutt fyri seg – t.v.s. leys av føstu mánaðarlønini – koma tey undir Eftirlønarlógina. Tað merkir, at tá skalt tú gjalda 1% í eftirløn eftir 1. januar.

Sambært eftirlønarlógini skal hvør einstøk lønarútgjalding nevnliga vera í samsvari við lógina. Hetta gongur fram av broytingaruppskotinum til eftirlønarlógina, sum lógtingið víðger nú í desember.

Smáar lønarflytingar sleppa tó helst undan. Broytingaruppskotið til eftirlønarlógina hevur eitt bagatellmark, soleiðis at eftirlønargjöld, sum eru 30 kr. ella minni fyri hvørja flyting sleppa undan, tí tá verður umsitingarkostnaðurin ov høgur í mun til inngjaldið.

Hetta merkir, at í 2014 kunnu lønarflytingar, har upphæddin er minni enn 3.000 kr. fara ígjøgnum afturhaldsskip-

Tín vanligu arbeiðsgevari

Fasta mánaðarlønin

Eingin broyting:
Vanlig føst løn frá arbeiðsgevara, sum longu gevur eftirløn eftir sáttmálanum, verður ikki ávirkað

Serlig gjöld

Lítill broyting:
Um serstøk gjöld verða flutt saman við føstu lønini fert tú ikki at merkja nakra broyting tey mongu næstu árin

Broyting: Av serstøkum gjöldum, sum vera goldin út fyri seg skal gjaldast 1% í eftirløn

anina hjá Taks uttan eftirlønargjald. So hvørt sum kravda eftirlønarprosentið hækkar, fer hendan krónuupphædd at minka tilsvandi.

Tá gjöldini fara saman við lønini

Verða tey serligu gjöldini harafturímóti goldin saman við vanligu lønini, fert tú ikki at merkja nakran mun eftir 1. januar og tey mongu fyrstu árin.

Hetta kemst av, at tú rindar longu 15 % av vanligu lønini í eftirløn, og

og fara tí ikki at merkja so nógv til Eftirlónarlógina. Tó so. Av tí at summar inntøkur eftir sáttmálanum ikki geva eftirløn í dag, kann Eftirlónarlógin fáa týdning fyri hesar inntøkur.

Á hesum síðum lýsa vit, hvussu eftirlónarlógin kann ávirka limirnar í Starvsmannafelagnum í ymiskum støðum.

Annað arbeiði

Inntøka

Broyting: Av lön frá øðrum arbeiðsgevara, sum ikki er fevndur av sáttmála um eftirløn, skal gjaldast 1% í eftirløn

Kollektiv
eftirlónartrygging

hendan upphædd fer í nógv ár at liggja omanfyri tey inngjaldsprosentini, sum Eftirlónarlógin ásetir.

Lat okkum taka eitt dømi um ein lønarflyting:

Tú fært 25.000 krónur í mánaðarløn, sum geva 15% í eftirløn, t.v.s. 3.750 krónur. Í somu flyting fært tú 5.000 krónur í serligum gjøldum, sum ikki er eftirlønargevandi.

Hjá Taks kanna tey eftir, at lønarútgjaldingin hjá tær livir upp til eftirlónarlógina, t.v.s. at 1% er drigið av samlaðu

Annað arbeiði uttan fyri sáttmálaokið

Fært tú inntøku frá øðrum arbeiðsgevara, sum ikki er fevndur av sáttmálum Starvsmannafelagsins, og sum eftirløn ikki verður goldin av í dag, skal 1% rindast í eftirløn eftir 1. januar 2014.

Hetta krevur broytingaruppskotið til eftirlónarlógina, sum sigur, at eftirløn skal gjaldast av „hvørjari einstakari lønarútgjalding“, sum er omanfyri eitt bagatellmark.

Tað kann vera, at tú t.d. hevur eitt vaskiarbeiði um kvøldið. Ella fært eina nevndarsamsýning ella lön sum fót-bóltsvenjari í frítíðini.

Her ber ikki til at leggja lønargjalding-

ina saman við tíni føstu lønargjalding, tí talan er um ymiskar arbeiðsgevarar. Tískil slepts ikki undan at rinda kravda eftirlønargjaldið á 1%, og tað merkir so, at tøka inntøkan hjá tær fer at minka samsvarandi.

Sjálvt eftirlønargjaldið kanst tú tó biðja arbeiðsgevaran flyta til tryggingarfelagið LÍV, har eftirlønin plagar at vera flutt.

FAKTA:

Hvør einstøk lønarútgjalding

Eftirlónarlógin varð samtykt í vár. Í broytingaruppskoti, sum tingið viðger nú í desember, mælir Fíggjarmálaráðið til at orða § 2, stk. 2 í eftirlónarlógini soleiðis:

» Stk. 2. Arbeiðsgevarin hevur við teimum avmarkingum, sum eru nevndar í § 1, stk. 2, 5 og 7 og § 3, skyldu at flyta eftirlønargjaldið hjá løntakara og at tryggja, at hvør einstøk lønarútgjalding er í samsvari við ásetingarnar í hesi løgtingslóg. Eftirlønargjaldið skal rindast umvegis afturhaldsskipanina hjá TAKS, samstundis sum lønin verður flutt. Lønarflyting, sum ikki er í samsvari við ásetingarnar í hesi løgtingslóg, verður afturvíst av TAKS.

! Lógarásetingin um hvussu kravda eftirlønargjaldið skal avgreiðast var sostatt ikki samtykt tá blaðið fór til prentingar. Tað sama er galdandi fyri ásetingina um 30 kr.-bagatellmarkið. Greinarnar í hesum blaðið skulu lesast við tí fyrivarni at tað kunnu henda broytingar í Løgtinginum

flytingini, sum gevur 300 krónur, ið skulu síggjast í mun til tær áðurnevndu 3.750 krónurnar.

Lønarflytingin lýkur við øðrum orðum væl og virðiliga lógarinnar krøv.

Verða gjøldini flutt saman við vanligu lønini, fært tú sostatt ikki at merkja nakran niðurskurð í tøku lønini.

Ið hvussu so er fært tú ikki at merkja nakað, fyrr enn prosentíð eftir Eftirlónarlógini um nøkur ár er blivið so mikið høgt, at tað yvirhalar upphæddina, sum tú fært í eftirløn sambært sáttmálanum.

Hvussu nógv ár, ið fara at ganga, valdast, hvussu stórum partur tey serligu gjøldini eru av samlaðu lønarflytingini. Arbeiðir tú t.d. nógv í vaktum ella hevur nógvvar yvirtímar, rakar tú pinumarkið fyrr enn onnur. Og hjá starvsfólkunum í sjúkraflutningstænastuni, har eftirlønargjaldið er 12%, kann markið eisini verða rokkið fyrr enn hjá øðrum, um viðurskiftini verða óbroytt.

Eftirløn undir trýsti

Hóast nýggja eftirlønarlógin fær avmarkaða ávirkan á limir Starvsmannafelagnins her og nú, so setir lógin í longdini verandi eftirlønarskipan undir trýst, tí allar inntøkur eftir sáttmálanum eru ikki eftirlønargevandi í dag. Hettar er eitt mál fyri framtíðar sáttmálasamráðingar, sigur forkvinnan í Starvsmannafelagnum

1. januar 2014 skal eftirløn eisini rindast av serligum gjøldum og yvirtíðargjøldum um tey verða flutt fyri seg. Tó kanst tú tey fyrstu árin sleppa undan kontantari avrokning, um gjøldini verða flutt saman við føstu mánaðarlønini.

Við hesum fært tú eitt skotbrá, har tú sleppur undan at gjalda nakað eyka til pensjónina úr egnum lumma tey fyrstu árin.

Men fyrr ella seinni rakar tú eitt mark, har tað lógarkravda eftirlønargjaldið – sum verður tikið av øllum inntøkum – er blivið so mikið høgt, at tað yvirhálar tey 15 prosentini, sum nógvir limir fáa í eftirløn av mánaðarlønini.

Og verður einki broytt til tað tíð fer tað at kosta limunum úr egnum lumma.

Tí er hetta eitt mál av prinsipiellum týðningi fyri Starvsmannafelagið.

Mál fyri felagið

– Við tað at vit í dag bert eiga rætt til eftirløn av mánaðarlønini og ikki teimum serligu gjøldunum kann mann siga, at tað reella virðið av eftirlønini gerst eyðsýnt eftir 1. januar. Av tí at vit í dag bert eiga rætt til eftirløn av

mánaðarlønini so fara pengar at mangla í, um vit lata standa til, sigur Selma Ellingsgaard, forkvinnu í Starvsmannafelagnum.

Fyri Starvsmannafelagið er stóðan greið. Eftirløn er eitt gjald, sum verður vunnið við samráðingarborðið, sum partur av sáttmálasamráðingunum. Tí er tað eitt grundleggjandi prisipp, sum verður brotið, um okkara limir nú sjálvir skulu gjalda til eftirlønina av síni tøku løn.

– Hettar er ein spurningur, sum verður aktuellur tey komandi árin og sum felagið ætlar at taka ábyrgd av, sigur Selma Ellingsgaard.

– Vit vita ikki hvørjar broytingar komandi lögting móguliga fara at gera, men felagið ætlar at tryggja, at tann einstaki limurin ikki sjálvur skal bera kostnaðin av krøvunum, lógin setir, og fer at arbeiða fyri, at sáttmálin tryggjar limunum eftirløn av øllum gjøldum, sigur forkvinnan í Starvsmannafelagnum.

FAKTA:

Sáttmálar og eftirløn

Sáttmálarnir hjá Starvsmannafelagnum við Fíggjarmálaráðið og Kommunala Arbeidsgevarafelagið, sum fevna um flestu limir, hava eina áseting, sum m.a. ljóðar soleiðis:

» Stovnurin rindar, vegna starvsfólkið, til eina eftirlønarskipan, ið Fíggjarmálaráðið og Starvsmannafelagið kunnu góðkenna, í eftirlønargjaldi 15% av tí til eina og hvørja tíð galdandi mánaðarløn eftir lønarskalanum, men ikki av serstøkum gjøldum ella yvirtíðargjøldum.

Endamálið við lógini

Eftirlønarlógin er ein bundin ella kravd eftirlønarsmansparing fyri allar borgarar við tilknýti til føroyska arbeiðsmarknaðin. Talan er um nýggja lóggávu á økinum.

Eftirlønargjaldið verður 1 % prosent av inntøkuni 1. januar 2014 og hækkar árliga við einum prosentum fram til 2028, tá ið tað er komið upp í 15 %.

Endamálið hjá samgonguni er, at allir borgarar skulu hava sína egnu eftirlønartrygging og á tann hátt taka trýstið

av skattafiggjaðu fólkapensjónini. Hetta skal gera, at tað almenna verður betri ført fyri at røkja vælferðartænasturnar í framtíðini, tá ið tað verða fleiri eldri fólk í mun til fólk í arbeiðsørum aldri.

Samstundis leggur lógin upp til at broyta eftirlønartrygging. Eftir nýggju

skipanini skal samansparingin í størri mun verða við leypani útgjöldum – lívrentu og lutapensjón – heldur enn bert við kapitaleftirlønargjaldi, sum verður útgoldið í einum, tá ið fólk verða pensjónerað.

Skal eg gera nakað?

Í sambandi við at eftirlønarlógin kemur í gildi, vilt tú natúrliga spyrja teg sjálfvan: Skal eg so gera nakað? Her eru nøkur góð ráð:

Tá tú fært viðbøtur og serlig gjöld frá tínum fasta arbeiðsgevara:

Tryggja tær at gjöldini verða flutt saman við føstu lønini, so tú sleppur undan at gjalda tað kravda eftirlønargjaldið av gjöldunum eftir 1. januar.

Vilt tú hava gjöldini flutt fyri seg, bið so um, at eftirlønargjaldið verður flutt til tína eftirlønarskipan í LÍV.

Um tú bert hevur fasta mánaðarløn, nýtist tær ikki at gera nakað.

Tá tú fært løn ella samsýning frá øðrum arbeiðsgevara uttan fyri sáttmálaokið, sum ikki eru eftirlønargevandi í dag:

Tá ber til at biðja arbeiðsgevaran um, at kravda eftirlønargjaldið verður flutt til LÍV.

Óneyðugt við nýggjari eftirlønarpólisu

Limir Starvsmannafelagsins eiga eftirlønarpóliser í LÍV og skulu tí ikki stovna nýggjar póliser, tá nýggja eftirlønarlógin kemur í gildi. Tú heldur fram við teirri avtalu, sum tú hevur havt higartil.

Limirnir í Starvsmannafelagnum hava gjøgnum felagið eina eftirlønarpólising í LÍV.

Frá fasta arbeiðsplássinum

Eftirlønargjöldini frá tínum fasta arbeiðsplássi – serstøku gjöldini íroknað – skulu, sum fyrr, flytast til tína kollektivu eftirlønarpólising í LÍV.

LÍV 3-kundar, sum eru tey við eftirlønarpólisingum við landskassaveðhaldi,

ið vóru stovnstettar fyri 1.1.2000, fáa pengarnar á LÍV 3-pólisingu. Hini, tað eru LÍV 2-kundarnir, fáa gjaldið flutt á teirra LÍV 2-pólisingu. Hesum tekur tryggingarfelagið sær av.

Aðrar inntøkur

Fært tú inntøku frá øðrum arbeiðsgevara, sum ikki er fevndur av sáttmálum Starvsmannafelagsins, og sum eftirløn ikki verður goldin av í dag, skal 1 %

rindast av hesi upphædd í eftirløn eftir 1. januar 2014.

Tá kanst tú siga arbeiðsgevaranum frá, um tú ynskir, at eftirlønargjaldið eisini skal flytast til LÍV, har tú hevur hinar tryggingarnar.

Í hesum føri fara øll gjöld til LÍV 2. Hjá LÍV 3-kundum fara gjöldini fyri eitt minni avgjald á eina serliga kontu undir LÍV 2. Hesum tekur tryggingarfelagið sær av.

Starvsmannafelagið tingast um manningar

Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið samráðast í hesum døgum um viðurskiptini hjá limunum, ið starvast umborð á standfaraskipunum. Tað hendir í kjalavørrinum á sáttmálasemjuni millum fíggjarmálaráðið og feløgini hjá yvirmonnunum

Skipara- og Navigatørfelagið og Maskinmeistarafelagið undirskrivaðu herfyri nýggjan sáttmála. Nýggjar altjóða reglur eru komnar um longri hvílitíð, sum viðkoma eittnú strandfaraskipunum. Hetta ávirkaði sáttmálarnar, soleiðis at arbeiðstíðin hjá yvirmonnunum fer at minka stigvíst frá ársskiptinum til 2016, uttan lönarmiss.

Í nýggju sáttmálunum við yvirmannafeløgini eru eisini avtalur um fráboðanarfreist í sambandi við arbeiðssteðg og um avmarkaða sigling, tá verkfall er.

Samráðingar eru nú millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmáðið um hvørja ávirkan sáttmálarnir hjá teimum báðum yvirmannafeløgnum skulu hava á viðurskiptini hjá limunum í Starvsmannafelagnum.

Drúgv tilgongd

Sáttmálarnir hjá yvirmonnunum hava gildi frá 1. oktober í ár til 1. oktober 2016. Sáttmálin hjá Starvsmannafelagnum, sum kom í gildi í fjør gongur ikki út fyrr enn í 2015, og tí varð felagið ikki partur av samráðingunum hjá manningarfeløgnum.

Starvsmannafelagið hefur, saman við yvirmannafeløgnum, verið við í eini drúgvvari tilgongd, at seta í verk altjóða reglurnar um hvílitíð. Harumframt hava Strandferðslan og Vinnumálaráðið verið við í hesum tingingum.

Fyri Starvsmannafelagið er tað umráðandi, at limir felagsins fáa somu sømdir, sum starvsfelagarnir í feløgnum hjá yvirmonnunum. Tí eru samráðingar í lötuni við almenna arbeiðsgevaran og Strandferðsluna um hesi viðurskiptini.

Fleiri skrivstovulærningar

Stovnarnir undir landinum fáa í framtíðini álagt at seta skrivstovunæmingar, hefur landstýrismaðurin í fíggjarmálum, Jørgen Niclasen, boðað frá. Ætlanin er tiltrond og neyðug, men fortreytin er, at pengar fylgja við, so at hetta ikki kemur sum steinur oman á byrðu hjá stovnunum, sigur Starvsmannafelagið.

Tað almenna skal taka fleiri lærningar inn. Fíggjarmálaráðið hefur fyrr heitt á leiðararnar fyri landsins stovnar um at taka fleiri lærningar, men næsta stigið verður at seta hetta sum krav.

Hetta var boðskapurin hjá Jørgen Niclasen, landsstýrismanni í fíggjarmálum og formanni í Fólkaflakkinum á landsfundinum hjá Fólkaflakkinum seinasta leygardag. Sami boðskapur var at hoyra, tá ið hann herfyri legði fíggjarlógarruppskotið fyri 2014 fyri lögtingið.

„Eisini hava vit sett okkum fyri, at tað almenna skal taka inn lærningar. Næsta stigið verður at seta almennum stovnum krøv um lærningar“, segði Jørgen Niclasen á landsfundinum.

Ov fáir lærningar

Í november í fjør vendi Fíggjarmálaráðið sær til landsins stovnar við eini áheitan um at seta fleiri skrivstovulærningar.

Í brævinum varð gjørt vart við, at stovnsleiðslurnar hava verið afturhaldiandi við at seta lærningar tey seinastu árin, og at gongdin hefur verið ávirkað av sveiggjunum í búskapinum.

Tískil varð heitt á allar landsins stovnar um at umhuga at seta fleiri lærningar. Í áheitanini verða stovnsleiðararnir mintir á, at í „landsstýrinum er semja um, at landsins stovnar eiga at taka inn fleiri lærningar.“

Í mei í ár vendi Fíggjarmálaráðið sær til aðalráðini, sum vóru biðin um at kanna, hvussu støðan var í ráðum og á stovnum, og í hvønn mun áheitanin varð tikin til eftirtektar.

Men higartil er einki serligt komið burtúr.

Fíggjarmálaráðið sigur við heimasíðuna hjá Starvsmannafelagnum, at summir stovnar hava meldað aftur, men tað er bert ein minni partur, sum hefur gingið áheitanini um at seta lærningar á mæti.

Flestu stovnarnir, sum hava svarað,

siga siga seg ikki hava ráð at hava lærningar ella at seta lærningar, tí at stovnarnir eru so hart fyrispentir fíggjarliga.

Kravboð næsta stigið

Av tí at stovnarnir ikki sjálvboðnir vilja seta næmingar, verður næsta stigið hjá Fíggjarmálaráðnum at geva stovnunum kravboð um at seta næmingar.

Enn er ongin endalig avgerð tikin um, hvussu hetta skal gerast. Tað, sum higartil hefur ligið í kortunum, er at áseta lærningakvotur, soleiðis at stovnar í ávísari stødd altíð skulu hava lærningar.

Um lærlingakrivið skal útinast við regluáseting ella beinleiðis kravboðum frá landsstýrismanninum er heldur ikki avgjørt enn, sigur Fíggjarmálaráðið við heimasíðuna hjá Starvsmannafelagnum.

Pengar mugu fylgja við

Selma Ellingsgaard, forkvinna í Starvsmannafelagnum fegnast um, at myndugleikarnir nú vilja gera nakað fyri at fáa fleiri skrivstovulærningar á landsins stovnar.

– Starvsmannafelagið hefur í fleiri ár gjørt vart við trupulleikan, at tað ikki hava verið settir lærningar. Tað er neyðugt at seta við og at seta lærningar, um vit skulu hava eitt samfelag við fjøltáttaðum útbúgvingarmøguleikum og eina væl virkandi fyrising, sum hefur starvsfólk við røttu førleikunum.

Selma Ellingsgaard leggur tó dent á, at peningur má fylgja við, um lærlingakrivið skal kunna fremjast í verki.

– Eitt krav um at seta lærningar má undir ongum umstøðum ganga út yvir verandi starvsfólkahóp ella hava aðrar óheftar avleiðingar fyri stovnarnar. Almennu stovnarnir eru ríkiliga hart sperdir sum er, og hetta skilagóða og neyðuga stig má ikki koma sum steinur omaná byrðu, sigur forkvinnan í Starvsmannafelagnum.

Birgir Kruse, skrivar

Armslongdarprinsippið

Við árslok gera vit upp á ymsu økjum og spyrja, hvussu skarst. Eg fari at leita til okkara orðafeingi, eftirsum vit í hesum ári á fyrsta sinni fingum eitt alment føroyskt Málráð.

Tó, hetta orðið, sum eg javnan havi fingið høvi at hefta meg við og grunda yvir í hesum orðaríka ári, er enn ikki komið í nakra orðabók. Orðið er armslongdarprinsippið. Tá eg leiti í talgildu orðabókunum hjá Sprotanum, sum allar eru undir fingrasnipnum, er nærmasta orðið *arm's length*, sum á føroyskum verður til armslongd.

Kanska er tað ein ávísur trekleiki, *obstacle*, at fáa hetta orðið inn í føroyskt gerandismál. Ikki tí, tað munnu vera meir enn tíggu ár síðan, eg fyrstu ferð hoyrði Jóannes Dalsgaard (f.1940) greiða frá hesum hugtaki, armslongdarprinsippinum, í Mentamálaráðnum fyri okkum, sum tá sótu í Mentanargrunninum. Um enn hon var gomul, vitanin, tóku vit fegin og forvitin við hesi nýggju vitan um mentanarpolitikk úr okkara grannalondum, sum í ritinum *Mentan og menning* (2002) nú skuldi koma og greiða vegin hjá teimum, ið liva av mentan og list í Føroyum.

Mínnist, at armslongdarprinsippið rakti okkum beint í hjartakulluna, tí hetta var einki annað enn okkara persónliga hjartamál, umsiðið fyri almenningin, at taka dagar ímillum innkomnar umsóknir um stuðul, uttan at gera nakað tilætlað skeivt.

Jóannes lærði okkum um tvær

áskoðanir, sum eru galdandi, tá vit seta spurningin, hvat slag av politikki, fólkaræðislig lond eiga at reka á mentanarøkinum.

Onnur áskoðanin byggir á ta grundreglu, at uttan politiska uppiblanding eigur øllum listafólkum at verða tryggjað eitt frælsi, har denturin eisini eigur at verða lagdur á margfeldni. Alt alment stuðlað listaligt arbeiði skal vera eina armslongd frá politiska myndugleikanum. Í minsta lagi. Tí mentan og list eiga ikki at verða stýrd politiskt. Tað hava politikarar ikki skil fyri, og tað fáa teir heldur ikki lön fyri. Hetta er armslongdarprinsippið.

Hitt slagðið av mentanarpolitikki, sum ikki er kent í fólkaræðisligum londum á okkara leiðum í nýggjari tíð, vil hava nógva almenna stýring, sum er í føstum kørmum. Svárið uppá eina hugsaða stuðulsumsókn verður hareftir, um tú ert so mikið virkið listafólk, at tú yvirhøvur dittar tær at søkja almennan stuðul til títt virksemi í einum soverðnum landi, har tað at fáast við list og mentan verður vígað millum persónliga náði og eitt alment tolsemi. Hetta er tað øvugta av armslongdarprinsippinum.

Hetta kom mær til hugs, nú nývalda Málráðið ikki fekk arbeiðsnáðir at víðgera teirra lógligu ørindi, tí politiskt valdi mentanarnevndarformaðurin á Tingi valdi at sáa iva um ráðið og ætlaði at taka tey av ræði. Longu í føðingini eiga vit at hjálpa honum at hjúkla um hetta orð, so tað verður lýtaleynt í

mentanarligum virksemi. Armslongdarprinsipp. Sig tað spakuliga. Armslongdarprinsipp.

Vit eiga í øllum okkara strevi á hesum øki at varðveita tær røtur, sum franski André Malraux (1901-1976) og danski Julius Bomholdt (1896-1969), ið báðir vóru mentamálaráðharrar, umframt so mangt annað, elvdu til her heima um túsundaráskiftið: at tað almenna skal stuðla uttan at stýra.

Úr sernámsfrøðini fann eg um dagarnar sama heiti, armslongdarprinsippið, sum tó gongur beint hin vegin. Tí vil eg lata hesa klummu verða stuðul og vegleiðing til politisku skipanina, sum av omanfyrnevndu ávum heilt greitt hevur brúk fyri sernámsfrøðiligari ráðgeving.

Sambært donsku sernámsfrøðingunum, Susan Tetler og Kirsten Baltzer, ið fleiri føroyingar kenna, eigur sernámsfrøðin altíð at bera so í bandi, at ein og hvør hjálp, ið er fyri neyðini, aldri skal vera longri burtur enn eina armslongd frá brúkarinum.

Við árslok haldi eg, at politiska skipanin skuldi fingið fólksins lyfti um sernámsfrøðiliga hjálp, sum altíð er í nánd, eina armslongd ella so. Aldri longur burturi.

Tað er so eitt heiðurligt sernámsfrøðiligt mál og nýggjárlyfti.

Um politiska skipanin vil røkkast, er upp til hana sjálva at taka dagar ímillum, nú valskeiðið er hálvrunnið. Men tilboðið er har. Livst so spyrst.

Gott nýggjár!

Nú er rokan í køkinum hjá Hansu

Hansa Johannesen á Argjum matger fyrri fólk, og nú undan jólum er ikki hissini, sum tær báðar, Hansa og Vagna Margitardóttir, dríva á fyrri at nökta teimum mongu bíleggingunum, tær fáa í sambandi við jóladøgurðar av øllum slag.

Hesa tænastu hevur Hansa alt árið og kann bjóða alt, sum fólksins hugur stendur til at borðreiða fyrri fólk. Hansa sigur, at vanliga eru tað buffét og trýrættarmatskráin, fólk ynskja, men so mangt annað er eisini møguligt, m.a. grýturættur, smyrjibreyð, tvíflísar og suppur. Ynskini eru so ymisk, men til jóla tykjast fólk at vera rættiliga síðbundin við dunnu, sós og reyðkáli ovast á breddanum, saman við nógvum øðrum, sum fólk ynskja sær til jólaborðhaldið. Starvsblaðið fekk loyvi til at síggja nakað av tí, sum fólk serliga biðja um til hesa høgtíð.

Sildasalat og kryddsild

Ostaborð

Hansa og Vagna hava úr at gera

Ræstkjotasúlta og kókaðar rotur

Laksafat við dild dressingi

Dunna, brún epli, reyðkálsalat og waldorfsalat

Tvoft, spik og turrur fiskur

Italiensk kjotrulla við tomatasalati

Rís ala Mandle

Vetrartíð er veitslutíð

Soleiðis hefur tað altíð verið, hóast veitslusiðir eru munandi broyttir við árunum

At fólk skipaðu fyri ymiskum felags tiltøkum, heldur Jóan Pauli hava havt týðning á mangan hátt. Ikki minst um genta og drongur skuldu finna saman.

Um tey ymisku veitsluhaldini í gomlum døgum hefur Robert Joensen savnað og skrivað hópinn av tilfari, haðani vit endurgeva nøkur brot.

M.a. hefur hann frásagnir um ervini, ella jarðarferðargildi:

„Frásagnir um ervini, ella jarðarferðargildini, sum fyrr vórðu hildin, eru í hesum føri, sum í so mongum øðrum, ikki heilt eins, men tá ið saman um kemur hava ervini verið hildin eftir skurðtíð og á vetri til føstu.

Sagt verður, at ervi blivu hildin ímill-

um jól og føstu, og aðrir siga, at ervini vórðu hildin í adventini eftir tey, sum deyð vóru síðani føstugang og til skurðtíð. Um onkur doyði um heystið ella á vetri, áðrenn føstan byrjaði, var ervið vanliga hildið sama dag, sum jarðarferðin fór fram.

Maður kundi hava ligið í moldini meir enn hált ári, áðrenn ervið bleiv gjørt eftir hann. Ervið var øðrvísi enn hini gildini, tí tá døgurðin var etin, fór hvør til sín sjálvs. Tað hendi seg, at

menn skonktu brennivín í ervi, men tað bleiv ikki dansað.

Úr øðrum staði verður sagt, at ervi var sum eithvørt annað stórgildi: Søtsúpan, kókað kjøt o.t.l., brennivín bleiv tó bert drukkið við máta. Við borðið skuldi gravarin sita ytst við útdyrnar. Sungið varð frá borði.

Vaðansgildi

Vaðans ella vaðhald kallaðist gildið, ið drongur helt fyri bátsskipanini, eftir at hann hevði veitt fyrsta kalvan. Svabo

nevnir hetta gildið, men sigur hann, at drongur helt tilíkt gildi, tá hann á havi hevði drigið ein fisk. Tað, menn nú vita frá at siga, hevur gildið verið hildið í sambandi við fyrsta kalvan, sum drongur veiddi, og nú varð hann roknaður sum rættur maður. Hetta gildið tykist hava verið eins og vígsla av unglingi til manndómsár. Vaðhald hevur verið hildið til um leið 1920, og hendi seg tá, at einir 30 vaksnir menn í bygdini, teir elstu um 80 ár á aldri, kundu verða bodnir í tilíkt gildi.

Bátsgildi

Bátsgildi hava menn hildið her á landi í langa tíð, men hvussu langt tað er síðani, at hesin siður tók seg upp, vita vit ikki.

Hann, sum átti útróðrabát, gjørði bátsgildi fyri allari bátsskipanini. Í fornari tíð var báturin mest einmans ogn, men tá ið menn fara at fáa sær útróðrabát, har eitt nú øll bátsskipanin átti bátin, so vóru teir so vanir við bátsgildini, at teir skipaðu fyri at halda tilíkt gildi í felag. Tá hildu teir helst bátsgildi heima hjá bátformanninum.

Í bátsgildum, eins og í øðrum gildum, mundi ovurnýtsla av brennivíni vist ofta koma fyri. Ein prestur í Vágum, sum kom hagar um leið 1880, helt bátsgildi fyri sínari bátsskipan fyrsta árið, hann var komin til landið, men vildi hann ikki, at brennivín skuldi nýtast í bátsgildi hjá honum árið eftir. Hann talaði ímóti brennivíninum sum siðspillandi, og endin var tann, at hesi gildi fóru at fækkast, og siðurin datt so við og við burtur har.

Heystgildi

Tað tykist, sum at menn í bygdini fyrr í tíðini hava várað og heystað í felag, og tá ið ávøkstururin av búi var komin til haldar, hildu tey heystgildi.

Í hesum viðfangi kann vera vert at minna á, at sumstaðni fekk øll bygdin part, tá ið bátur hevði verið á útróðri, soleiðis at veiðan var býtt til øll í bygdini. Í stóðum hava menn kallað heystgildi fyri fjallgildi, og tykjast heystgildi, fjall-

gildi, rættarærgildi og garðarærgildi stundum at hava verið eitt og sama gildi við fleiri heitum.

Í nógvum bygðum var tað stórarbeiði at laða garðarnar, áðrenn seyðurin varð latin av bønnum, ella áðrenn neytini fóru út. Oftast bleiv fjallgildið hildið stutt eftir, at skurðfjöllini vóru gingin. Gildismaturin so tíðliga til árs, tá ið hugsað verður um vetrarhálvárið, var vanliga feskt, kókað seyðakjót, súpan, breyð ella drýlur, smør og annar viðskeri, og brennivín bleiv skonkt. Oftast varð farið upp á gólv undir tilíktum gildi.

Stíllurin meira útlendskur

Siðurin við jólaborðhaldunum, ella jóla-frokostunum, sum vit í dag kenna, er í søguligum høpi rættiliga nýggjur. Stíllurin er meira útlendskur við professionellum undirhaldi, men hóast tað vil Jóan Pauli Joensen, professari í siðsøgu, ikki siga, at gomul feroysk mentan við hesum hevur fingið eitt skot fyri bógvin.

– Vit eru sum fólk flest. At taka við frá øðrum er ikki serføroyskt. Siðir verða tiknir upp eftir øðrum, men verða tó ongantíð beinleiðis kopieraðir frá øðrum, men nakað broyttir, tillagaðir til okkara viðurskipti. Fyrr royndu tey helst at hava ein ávísan stíl. Føroyskur matur kom á borðið, teir spældu kort, fingi ein snaps og mangan varð farð upp á gólv. Veitsluluttakararnir vóru ivaleyst eisini meira við í mun til nú, at fólk eru meira passivir áhoyrarar og luttakarar, men eg haldi kortini, at føroyingar framvegis duga í størri mun enn onnur at vera meira aktivir. Flestu fólk duga enn nakrar sangir, men tað gongur helst tann vegin, at fólk gerast meira passivir luttakarar, sigur Jóan Pauli og leggur afturat, at hetta við veitslulag er, sum við so nógvum øðrum, rættiliga ymiskt. Tað eru tey, sum gera eitt gott, stásiligt mentakvöld, men kann í øðrum fòrum gerast tann reina apufest.

Jólafest

Flestu tilkomnu munnu ivaleyst minnst aftur á tey ymisku jólahaldini, ella

jólafestirnar, sum fyrst og fremst kristiligar samkomur og avhaldsfeløg skipaðu fyri, tá børnini eisini fingi pakka við sær heimaftur við onkrari frukt og piparnøtum. Jóan Pauli minnst eisini aftur á nýggjársfestirnar í Kedron í Sørvági, men teir, í dag væl kendu jóla-frokostarnar, minnst hann einki til frá barnaárum.

Miðskeiðis í sekstírunum fór Jóan Pauli til Danmarkar í lestrarørindum, og tá var hesin siður við jólafrökostum so smátt við at taka seg upp. Soleiðis var eisini í lestrarumhvørvinum í Keypmannahavn, har tey eisini skipaðu fyri veitslulagundum undan jólum. Heimafturkomin var hesin siður so smátt við at taka seg upp her heima. Serliga á teimum ymisku arbeiðsplássunum.

– Soleiðis var eisini á mínum arbeiðspláss, men tá kom hvør við sínum fati, alt eftir hvat man dugdi at fáast við, samanskotsgildi sum onkur vil kalla tað, men so við og við broyttist tað til størri felagsborðhald, sum m.a. hotellini skipa fyri, og altíð við onkrum undirhaldi og tónleiki. Nú koma fólk ikki longur hvør við sínum fati. Hava ikki tíð at rokast heima, men vilja heldur rinda seg frá stríðnum. Hetta hevur so bert vundið upp á seg. Tað eru ivaleyst arbeiðspláss, sum nýta hendan móguleika til tað, tey kalla starvsfólkarøkt, heldur Jóan Pauli, sum vísir á, at hetta eru heilt natúrligar mekanismur, at tá hesi og hasi gera soleiðis, so skulu vit eisini...

Alt hevur sín týdning

At fólk skipaðu fyri ymiskum felags tiltøkum, heldur Jóan Pauli hava havt týdning á mangan hátt. Ikki minst um genta og drongur skuldu finna saman. Tað hevur verið og er meira tvørligt at fara heim og banka uppá hvør hjá øðrum. Tá er høgligari at hittast í onkrum veitslulag. Tá kann altíð okkurt spyrjast burturúr, tilvitað ella ikki, men um jólaborðhaldini er rætta høvið, kunnu ymiskar meiningar vera um.

Í Skúvoy eru eisini móguleikar

– men so mugu vit eisini við bjartskygni nýta teir móguleikar, sum eru, sigur Tummas Frank Joensen, sum í síni frítíð eisini fæst við og hevir góðar royndir av ferðavinnu í útoyggj.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Tummas Frank er føddur og uppvaksin í Skúvoy, eini sonevndari útoyggj, sum hevur verið fyrri somu lagnu sum aðrar smærri oyggjar við minkandi fólkatali mongu seinastu árin. Tummas Frank er ikki samdur við teimum, sum siga tað vera nyttuleyst at tosa og virka fyrri útoyggjamening. Men hann leggur afturat, at var hann ikki optimistur, búði hann ikki í Skúvoy, tí tað skal eisini til, saman við tí at gagnnýta tað tilfeingið, sum har er. Tummas Frank ásannar kortini, at stórir munur er á náttúrugivna tilfeinginum nú, og tá hann vaks upp í heimbygdini. Tað var tann tíð, í 1946, at tey tóku 70.000 lundar og 50.000 lomvigjar og rændu 36.000 lomvigaregg, og fuglurin óktist í tali til 1955. Í dag er munandi øðrvísi.

– Frá barnsbeini vóru vit uppvaksin við fuglavinnuni, sum teir eldru lögdu okkum lag á, og sama við ræningini. Ræningadagarnir vóru høgtíðsdagar í bygdini, har alt bygdarfólkið luttók, hvør á sín hátt, og tað var tí heilt natúrligt, at áhugin fylgdi við og hevur verið har síðani. Nógv lív var í bygdini, sum einaferð taldi 166 fólk. Skúlaárin vóru 26 børn í skúlanum, og um sumrarnar fleiri enn 30, greiðir Tummas Frank frá. Eftir vanligu skúlan hevur Tummas Frank roynt seg á ymiskum vinnupall-

um, flestu árin til skips, bæði á heima- og fjarleiðum, og síðani 1980 hevur han siglt við Strandfaraskipunum. Frítíðarlívið hevur kortini altíð verið í heimbygdini, tí har hevur hann sæð og sær framvegis móguleikar.

Bygdarráðslimur

Tummas Frank er virkin, har hann er, og fleiri álitisstørv hevur hann havt millum ár og dag. Fleiri setur í bygdarráðnum, har hann framvegis hevur sæti.

– Kommunan er av teimum smæstu, og tí er rættiliga avmarkað, hvat ber til, men vit hava roynt at umsitið pengarnar so væl sum gjørligt, og mangt er komið av skafti. Vegirnir eru asfalteraðir, nýtt bátaspæl, brunaumstøðurnar eru bøttar við nýggjum vatnbrunni, og nú eru vit farin undir at fáa kloakirnar í góðan stand, sigur Tummas Frank.

Móguleikar í ferðavinnuni

Spurdur um hvørja framtíð oyggin hevur, sigur hann seg vera sannførdan um, at har eru móguleikar, ikki minst í sambandi við ferðavinnuna, sum hann og konan hava fingist við í nøkur ár. Og hann letur væl at. Ferðafólkatalið økist fyrri hvørt ár, og nú, tey fáa nýggjan Skúvoyarbát, gerast móguleikarnir enn betri og fleiri.

– Ikki er sørt av útlenskum ferða-

fólki, sum vitja oynna, mest danir, sum kalla tað bóndagarðsferiu. Teimum dáma sera væl at fáast við ymiskt, sum vit fáast við, og flestum teirra dáma væl føroyskan mat sum vit sjálvi gera til. Føroyingar hava altíð viljað sýnt gestum blíðskap uttan at taka pengar fyrri tað, men her mugu vit broyta hugburð, tí útlendingar vilja heldur enn feignir rinda fyrri sínar upplivingar. Tað gera tey jú alla aðrastaðni, sigur Tummas Frank.

Í sínum starvi umborð á strandfaraskipunum kemur Tummas Frank í samband við mong fólk, eisini útlendingar, og ikki er ov nógv sagt, at væl dámar honum at práta.

– Ja, – serliga málkønur eri eg ikki, men tað heldur mær ikki aftur at práta við fólk uttan mun til, hvaðani tey eru. Tá fái eg eisini móguleika at greiða teimum frá einum og øðrum, sum tey lýða sera áhugað á, ikki minst okkara sjónarmið um grindadráp. Tað vísir seg eisini, at útlendingum, ikki minst teimum úr fjarskotnum londum, dámar sera væl at vitja á einari tílíkari útoyggj sum hesari, her ikki minst maturin, saman við serligu náttúruupplivingunum, telja nógv, greiðir Tummas Frank frá, sum annars ikki hevur nakrar trupulleikar at fáa frítíðina at ganga í heimaoygni. Hann hevur verið seyðamaður í mong ár, og nakrar seyðir hevur hann eisini

Tummas Frank Joensen er dekkari umborð á Teistanum, og í frítíðini hevur hann nógv um at vera í heimbygdini, Skívoy

sjálvur, og tað fer við nógvari tíð. Hann hevur tveir abbasynir, sum koma á vitjan hvørt vikuskifti, tað liggur fyri.

– Tá fáast vit við seyð. Ganga í hag-anum og í fjøruni. Tað eru teir vanir við frá barnsbeini av, og so royni eg at leggja tað í teir, sum teir eldru í bygdini lögdu mær eina við,- at vera varin og fara væl um alt tað náttúrugivna.

Politiskt aktivur

Tað er ikki bert kommunupolitikkur, sum hevur hansara áhuga. Tummas Frank hevur í mong ár verið limur í flokksstjórn Javnaðarflokksins, og tvær ferðir hevur hann verið uppstillaður til lögtingið, og hann óttast ikki fyri at tala ímóti, og bersøgin er maðurin. Tað var hann eisini í sambandi við málið um Gerhard.

– Hetta er eitt mál, hvørs úrslit harmar meg ómetaliga nógv, so sjálvandi talaði eg at. Eg sigi mína ærligu meining á røttum stað og beinleiðis við fólk, sum eg havi nakað at siga við. Ikki aftan teirra rygg, sigur Tummas Frank, sum eisini ásannar, at onkuntíð hevur hann kanska verið í so bersøgin, og tað kann hann onkuntíð iðra seg um.

Væl á veg ÚT Í HEIM

Við Atlantic Airways ert tú væl á veg út í heim.
Vit flúgva fleiri ferðir um dagin alt árið til ferðamál,
ið øll bjóða ógloymandi upplivingar.

KEYPMANNAHAVN

Fleiri fráferðir um dagin alt árið.
Flogtíð uml. 2 tímar og 15 min.

BILLUND

Fleiri fráferðir um vikuna alt árið.
Flogtíð uml. 2 tímar og 15 min.

REYKJAVÍK

Fleiri fráferðir um vikuna.
Flogtíð uml. 1 tími og 30 min.

LONDON

Fleiri fráferðir um vikuna
í summarhálvuni.
Flogtíð uml. 2 tímar og 15 min.

BERGEN

Fleiri fráferðir um vikuna
í summarhálvuni.
Flogtíð uml. 1 tími og 15 min.

AALBORG

Fleiri fráferðir um vikuna í summarhálvuni.
Flogtíð uml. 2 tímar.

BARCELONA

Hvønn sunnudag í tíðarskeiðinum
18. mai til 19. oktober 2014.
Flogtíð uml. 3 tímar og 15 min.

MILANO

Hvønn leygardag í tíðarskeiðinum
28. juni til 16. august 2014.
Flogtíð uml. 3 tímar og 15 min.

LES MEIRA Á ATLANTIC.FO

ATLANTIC
AIRWAYS

Væl á veg